Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

Рэктар універсітэта
_____ Н.У.Карчэўская
«09» 01 2025
Рэгістрацыйны № УД - 6-19/эвуч

БЕЛАРУСКІ ПОБЫТАВЫ ТАНЕЦ

Вучэбная праграма ўстановы адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасцей:
6-05-0215-08 Мастацтва народных спеваў,
прафілізацыі: Сольнае выканальніцтва,
6-05-0215-09 Харавая творчасць,
прафілізацыі: Харавая музыка народная

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйных стандартаў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасцях 6-05-0215-09 Харавая творчасць, 6-05- 0215- 08 Мастацтва народных спеваў зацверджаных пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь ад 21 жніўня 2023 г. № 270, вучэбных планаў БДУКМ па спецыяльнасцях.

СКЛАДАЛЬНІК

І.В.Хамутова, выкладчык кафедры народна-песеннай творчасці і фальклору ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў».

РЭЦЭНЗЕНТЫ

Т.І.Кухаронак старшы навуковы супрацоўнік аддзела народазнаўства Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;

А.А.Шэйбак дацэнт кафедры рэжысуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў», кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай народна-песеннай творчасці і фальклору ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 10 ад 29.05.2024)

прэзідыумам навукова-метадычнага савета ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў» (пратакол № 1 ад 23.10.2024)

САГЛАСАВАНА

Дырэктар Палаца культуры Мінскага трактарнага завода

_____Н.В.Кользун

Тлумачальная запіска

Традыцыйныя беларускія побытавыя танцы з'яўляюцца каштоўнасцю нематэрыяльнай культурнай спадчыны нашай краіны. Побытавы танец адлюстроўвае характэрныя рысы культуры, якія выяўляюцца ў пабудове і стылі танца, у яго музычным суправаджэнні, адзенні танцуючых, іх манерах паводзін і пластыке рухаў адпаведна традыцыі.

Вучэбная дысцыпліна «Беларускі побытавы танец» знаёміт студэнтаў з народнымі лакальнымі традыцыямі выканання побытавых танцаў, а таксама дапамагае вызначыць комплекс рухаў, уласцівы традыцыйнай танцавальнай культуры на тэрыторыі ўсёй Беларусі. Раздзелы праграмы зроблены адпаведна класіфікацыі Зм. Бядулі, якая прадстаўлена ў працы «З нарысаў па гісторыі беларускага тэатра».

Вучэбная дысцыпліна «Беларускі побытавы танец» цесна звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі як: «Танец у народным хоры», «Харавы клас», «Фальклорны практыкум», «Пазаабрадавая творчасць», «Выканальніцкае майстэрства».

Мэта вучэбнай дысцыпліны – фарміраванне ў студэнтаў прафесійных кампетэнцый ў галіне традыцыйнай харэаграфічнай культуры беларусаў.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

– пазнаёміць студэнтаў з асноўным комплексам рухаў побытавых танцаў;

– авалодаць стылістыкай выканання беларускага побытавага танца адпаведна лакальным традыцыям;

– развіць навык імправізацыі на падставе традыцыйнай стылістыкі;

– засвоіць класіфікацыю побытавых танцаў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» студэнт павінен *ведаць*:

– асноўныя элементы беларускага побытавага танца;

– лакальныя версіі побытавых танцаў беларусаў;

умець:

– імправізаваць на падставе традыцыйных рухаў, уласцівых беларускаму побытавому танцу;

– класіфікаваць побытавыя танцы;

валодаць:

– выкананнем кампазіцый побытавых танцаў.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» павінна забяспечыць фарміраванне базавай кампетэнцыі: выкарыстоўваць веды і навыкі арыентацыі ў сцэнічнай прасторы, культуры сцэнічных паводзін, сцэнічнага касцюма і вобраза, характэрных для народнага хора.

У рамках адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне студэнт павінен не толькі набыць тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да

актыўнага ўдзелу ў эканамічнай, вытворчай і сацыяльна. -культурнага жыцця краіны.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» ўсяго адведзена 140 гадзін ў 3-4 семестрах, з іх 140 аўдыторныя (практычныя) заняткі. Рэкамендаваная форма кантролю прамежкавай атэстацыі – залік.

Бягучай формай атэстацыі студэнтаў з'яўляецца творчы паказ.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Уводзіны

Мэта і задачы вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец», сувязь з іншымі дысцыплінамі. Беларускі побытавы танец, вытокі і развіццё. Лакальныя кампазіцыі і распаўсюджаная пластыка рухаў па ўсёй краіне як асаблівасць харэаграфічнага мастацтва беларусаў. Побытавы танец у каляндарна-абрадавым і сямейна-абрадавым фальклоре.

Раздзел І. Абрадавыя побытавыя танцы

Тэма 1. Лексіка народнага танца

Элементы народнай харэаграфіі. Выпрацоўка правільнай, прыгожай паставы корпуса. Уменне лёгка, грацыёзна, манерна рухацца. Асвойванне танцавальных рухаў: «трохкрок», «вяровачка», «галоп», «полька-трасуха», «дробная полька» і інш. Асноўныя прытупы, уласцівыя побытавыму танцу. Адзінарны прытуп з акцэнтам у гору і адзінарны прытуп з акцэнтам уніз як асноўныя прыёмы. Танцавальныя ключы.

Тэма 2. Побытавыя танцы ў сямейна-абрадавай творчасці беларусаў

Побытавыя танцы, якія выконваюцца падчас сямейных абрадаў і іх лакальна-рэгіянальныя версіі. Сольныя побытавыя танцы, прымеркаваныя да вясельнай абраднасці беларусаў: «Чобаты» (Мазырскае Палессе), «Жабка», «Заяц».

Тэма 3. Імправізацыя ў побытавым танцы

Месца імправізацыі ў традыцыйнай танцавальнай культуры беларусаў. Развіццё навыку імправізацыі студэнтаў у стыле «народных майстроў» побытавага танцу. Падрыхтоўка студэнтамі побытавых танцаў з элементамі імправізацыі. Імправізаваны танец «Мікіта». Прадугледжана праверка ведаў у межах бягучай атэстацыі.

Тэма 4. Сольныя танцы і пляскі, прымеркаваныя да вясельнай абраднасці беларусаў

Вывучэнне жаночых сольных танцаў: «Лявоніха» і «Разгулялася Дупя». Адпрацоўка мужчынскіх побытавых танцаў «Жабка», «Чобаты». Пляска як танцавальны жанр. Адпрацоўка рухаў пляскі «Барыня пад расказ», «Раскамарыцкі».

Тэма 5. Карагоды, прымеркаваныя да каляднай абраднасці беларусаў

Знаёмства з месцам танцавальнай культуры беларусаў у каляндарна-абрадавай творчасці. Вывучэнне карагодаў як віда народнага харэаграфічнага мастацтва. Аднаўленне карагодаў - «Пасеялі дзеўкі лён», прымеркаванага да Каляд (в. Галавенчыцы Чавускага р-на Магілёўскай вобл.) і інш.

Тэма 6. Карагодныя танцы, прымеркаваныя да вясенняй абраднасці беларусаў

Вызначэнне функцыі веснавых карагодаў. Адпрацоўка стылістыкі выканання. Перайманне побытавых танцаў, напрыклад, «Церніца» (аг. Хаціслаў, Маларыцкі раён, Брэстская вобласць) і іншых. «Крывы танок» як від веснавых карагодных танцаў (выконваецца зігзагападобнымі лініямі).

Тэма 7. Летнія карагоды

Карагоды, прымеркаваныя да «Купалля». Адкрытыя і закрытыя карогоды. Падвояныя і адзінарныя. Карагоды з хуткімі прытанцоўкамі, напрыклад, «У карагодзе мы былі».

Тэма 8. Танцавальныя карагоды, прымеркаваныя да восеньскай абраднасці

Побытавыя танцы, прымеркаваныя да Пакроваў. Парны беларускі побытавы танец «Базар». Пляскі, прымеркаваныя да гульні «Ката пячы» (аг. Скірмантава, Дзяржынскі раён, Мінская вобласць). Традыцыя правядзення «Піліпаўскіх вячорак».

Раздзел II. Вячоркавыя побытавыя танцы

Тэма 9. Сольныя танцы

Сольныя танцы і пляскі, якія выконваліся на вячорках. Вывучэнне побытавага танцу «Барыня». Адпрацоўка ўласцівых танцавальных элементаў: «танцавальныя ключы» і іх разнастайнасць, «вяровачка», «кавыралачка», прысядкі і інш.

Тэма 10. Парныя танцы

Асноўныя паставы і крокі ў парных побытавых танцах. Разнастайныя побытавыя танцы і іх лакальна-рэгіянальныя варыянты («Ойра», «Месяц», «Пакруціха», «Кракавяк», «Падыспан» (аг. Хаціслаў, Маларыцкі р-н, Брэсцкая вобл.), «Лявоніха» (у разнастайных лакальных версіях), «Каханачка» (г. Любань, Мінская вобл.), «Полька-Ойра» (Глыбоцкі р-н, Віцебская вобл.), «Двойка» (В. Гайна, Лагойскі р-н, Мінская вобл.)).

Тэма 11. Танцы ў тройках

Засваенне побытавых танцаў у тройках - «Лявоніха» (в. Пянькі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.), «Гапак» (в. Мётча Барысаўскага р-на Мінскай вобл.), «Нарэчанька» (в. Запясочча Жыткавіцкага р-на Гомельскай вобл.).

Тэма 12. Танцы ў чацвёрках

Знаёмства з лакальнымі версіямі побытавых танцаў у чацвёрках і адпрацоўка выканання побытавых танцаў «Мазурка» (Гомельская вобл.), «Каханачка» (аг. Ракаў, Мінская вобл.).

Тэма 13. Парна-гуртавыя танцы

Знаёмства з панящцем «гуртавыя танцы». Вывучэнне кадрылі як парна-гуртавога танца. Развучванне кадрылей з захаваннем рэгіянальных асаблівасцей пластыкі рухаў. Расшыфроўка запісаў і рэканструкцыя кампазіцыі ў межах бягучай атэстацыі. Кадрылі на 2 пары: «Лявоніха» (калена кадрылі) (в. Гарадзец Краснапольскага р-на Магілёўскай вобл.), «Левашоўская кадрыля» (в. Левашы Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), «Іванкаўшчынская кадрыля» (в. Іванкаўшчына Мазырскага р-на Гомельскай вобл.), «Дзербінкаўская кадрыля» (в. Дзербінкі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.). Кадрыля на 4 пары: «Глінішчанская кадрыля» (в. Глінішчы Хойніцкага р-на Гомельскай вобл.) і інш.

Тэма 14. Шматф ігурныя танцы

Прагляд відэазапісаў ад носьбітаў традыцыі. Аднаўленне шматфігурнага танца «Лявоніха» (в. Засецце Дзятлаўскага р-на Гродненскай вобл.).

Тэма 15. Імправізацыя ў парных побытавых танцах

Развіццё навыку імправізацыі і адчування стылістыкі рухаў побытавага танцу беларусаў. Падрыхтоўка студэнтамі побытавых танцаў з элементамі імправізацыі, напрыклад, «Полька імправізаваная», распаўсюджаная па ўсёй Беларусі і лакальнага варыянту танца «Барыня» у парах.

Тэма 16. Прысядкі як элемент імправізацыі

Разнастайнасць прысядак і тэхнік іх выканання. Адпрацоўка руха «Мячык». Вывучэнне побытавага танцу «Яблачка» у лакальна-рэгіянальных версіях, распаўсюджаных па тэрыторыі Беларусі.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА

вучэбнай дысцыпліны

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы	Колькасць аўдыторных гадзін		Колькасць гадзін КСР	Форма контролю
		Лекцыі	Практычныя		
	Уводзіны	2			
Раздзел І. Абрадавыя побытавыя танцы					
1.	Лексіка народнага танца		8		
2.	Побытавыя тацы ў сямейна-абрадавай творчасці беларусаў		8		
3.	Імправізацыя ў побытавым танцы		8	2	паказ
4.	Сольныя танцы і пляскі, прымеркаваныя да вясельнай абраднасці беларусаў		8		
5.	Карагоды, прымеркаваныя да каляднай абраднасці беларусаў		8		
6.	Карагодныя танцы, прымеркаваныя да вясенняй абраднасці беларусаў		8		
7.	Летнія карагоды		8		
8.	Танцавальныя карагоды, прымеркаваныя да восеньскай абраднасці		8	4	паказ
Раздзел ІІ. Вячоркавыя побытавыя танцы					
9.	Сольныя танцы		8		
10.	Парныя танцы		8		
11.	Танцы ў тройках		8		
12.	Танцы ў чацвёрках		8		
13.	Парна-гуртавыя танцы		8	4	паказ
14.	Шматфігурныя танцы		8		
15.	Імправізацыя ў парных побытавых танцах		8		

16.	Прысядкі як элемент імправізацыі			8		
	Усяго: 140		**2**	**128**	**10**	

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Літаратура

Асноўная

1. *Богданов, Г. Ф.* Русский народный танец: теория и история : учеб. для студентов высших учебных заведений, обучающихся по гуманитарным направлениям / Г. Ф. Богданов. - Москва : Юрайт, 2021. – С. 15-39.

2. *Богданов, Г. Ф.* Народный танец : учеб. и практикум для студентов высших учебных заведений, обучающихся по гуманитарным направлениям / Г. Ф. Богданов. - 2-е изд., испр. и доп. - Москва : Юрайт, 2021. – 343 с.

3. Историко-бытовой и современный бальный танец: бальные танцы XIX в. : учеб.-метод. пособие для студентов 1-17 02 01 Хореографическое искусство (по направлениям), направлений специальности 1-17 02 01-04 Хореографическое искусство (народный танец); 1-17 02 01-05 Хореографическое искусство (бальный танец); 1-17 02 01-06 Хореографическое искусство (эстрадный танец); 1-17 02 01-10 Хореографическое искусство (современный танец) / Белорусский государственный университет культуры и искусств ; [сост. И. И. Бодунова]. - Минск : БГУКИ, 2020. – С. 86-110.

4. Традыцыйная мастацкая культура беларусаў. У 6 т. Т. 3. Гродзенскае Панямонне. У 2 кн. Кн. 2 / [аўтар ідэі і агул. рэд. Т. Б. Варфаламеева ; аўтары: А. М. Богданева і інш.]. - Мінск : Вышэйшая школа, 2006. - 736 с.

Дадатковая

1. *Алексютович, Л. К.* Белорусские народные танцы, хороводы, игры / Л. К. Алексютович / под ред. М. Я. Гринблата. – Минск : Вышэйшая школа, 1978. – 528 с.

2. *Гребенщиков, С.* Белорусские танцы / С. Гребенщиков. – Минск : Наука и техника, 1978. – С. 102.

3. *Гусев, Г. П.* Методика преподавания народного танца. Танцевальные движения и комбинации на середине зала: учеб. пособие для студентов вузов культуры и искусств / Г. П. Гусев. – М. : ВЛАДОС, 2003. – С. 14-58.

4. *Козенка, М. А.* Лексіка беларускага народна-сцэнічнага танца / М. А. Козенка. – Мінск : Полымя, 1993. – 110 с.

5. *Хворост, И. М.* Белорусские танцы / И. М. Хворост. – Минск : Беларусь, 1977. – 151 с.

6. *Чуркін, М.* Беларускія народныя песні і танцы / М. Чуркін. – Мінск : Вышэйшая школа, 1949. – 528 с.

7. *Чурко, Ю. М.* Белорусский хореографический фольклор: традиции и современность / Ю. М. Чурко; вступ. ст. С. В. Гутковской. – Минск : Четыре четверти, 2016. – 388 с.

8. *Чурко, Ю. М.* Вянок беларускіх танцаў / Ю. М. Чурко. – Минск : Беларусь, 1994. – 88 с.

Пералік
рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі

1. Паказ імправізаваных побытавых танцаў адпаведна традыцыі;
2. Паказ рэканструяваных побытавых танцаў у традыцыйнай манеры выканання;
3. Вуснае апытанне.

Метадычныя рэкамендацыі
па арганізацыі і здзяйсненню самастойнай працы студэнтаў

Самастойная праца студэнтаў у межах раздзела вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец» уключае ў сябе наступныя формы:

- вывучэнне матэрыялаў вучэбнай дысцыпліны;
- выкарыстанне відэаматэрыялаў;
- падрыхтоўка імправізаваных танцаў;
- падрыхтоўка да практычных заняткаў і заліку.

Вывучэнне матэрыяла вучэбнай дысцыпліны мае на мэце працу студэнтаў з відэазапісамі, друкаванай літаратурай, інфармацыйнымі рэсурсамі сеткі Інтэрнэт.

Выкарыстанне відэаматэрыялаў з'яўляецца адной з найбольш значных форм самастойнай работы ў межах вучэбнай дысцыпліны «Беларускі побытавы танец», якое складаецца з прагляда, аналіза і расшыфроўкі відэазапісаў харэаграфічных узораў у выкананні носьбітаў традыцый пэўнай лакальнай мікразоны.

Падрыхтоўка імправізаваных танцаў складае значную частку самастойнай работы студэнтаў, якая прадугледжвае самастойную падрыхтоўку кампазіцыі імправізаванага побытавага танцу з захаваннем стылістыкі выканання носьбітамі традыцыі.

Падрыхтоўка да практычных заняткаў і заліку патрабуе творчага падыхода (назапашванне вопыту танцавальнай імправізацыі), а таксама глыбокага вывучэння студэнтамі рэкамендаванай асноўнай і дадатковай літаратуры, авалодванне тэарэтычнымі ведамі і адчуваннем стыля побытавага танца.